

POSTANOWIENIE

Dnia 17 kwietnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Korzeniowski

w sprawie obwinionego radcy prawnego R. K.
po rozpoznaniu w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej na posiedzeniu w dniu 17 kwietnia 2024 r., skargi adwokata M. S. – obrońcy obwinionego radcy prawnego R. K., na orzeczenie Wyższego Sądu Dyscyplinarnego Krajowej Izby Radców Prawnych w Warszawie z 13 lipca 2023 r., sygn. akt [...], uchylające i przekazujące do ponownego rozpoznania orzeczenie Okręgowego Sądu Dyscyplinarnego Okręgowej Izby Radców Prawnych [...] z 12 października 2022 r., sygn. akt [...],

postanowił:

1. oddalić skargę,
2. obciążyć obwinionego r. pr. R. K. kosztami sądowymi postępowania skargowego w kwocie 20 zł (dwadzieścia złotych).

UZASADNIENIE

Radcy prawnemu R. K. we wniosku o ukaranie zarzucono, że począwszy od dnia 1 marca 2021 r. do dnia wydania postanowienia o przedstawieniu zarzutów naruszył obowiązek dbania o godność zawodu w życiu prywatnym poprzez trwałe nierespektowanie prawomocnego i wykonalnego orzeczenia rozwodowego Sądu Apelacyjnego w [...] z 9 grudnia 2020 r. (sygn. akt [...]) i Sądu Okręgowego w W. z 24 maja 2019 r. (sygn. akt [...]), w których określono stałe miejsce zamieszkania małoletnich dzieci i kontakty dzieci z ojcem, w ten sposób, że obwiniony zatrzymał małoletnie dzieci J. i H. K. wbrew treści tych orzeczeń, a także wbrew późniejszemu

orzeczeniu Sądu Rejonowego w G. z 25 marca 2021 r. (sygn. akt [...]) zobowiązującemu obwinionego do wydania małoletnich dzieci ich matce i kolejnemu orzeczeniu Sądu Rejonowego w G. z 2 kwietnia 2021 r. (sygn. akt [...]), w którym zlecono kuratorowi sądowemu przymusowe odebranie małoletnich dzieci, tj. o popełnienie przewinienia dyscyplinarnego polegającego na naruszeniu zasad etyki radcy prawnego, określonych w art. 64 ust. 1 ustawy w zw. z art. 11 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego.

Okręgowy Sąd Dyscyplinarny Okręgowej Izby Radców Prawnych [...] orzeczeniem z 12 października 2022 r., sygn. akt [...], r. pr. R. K. uniewinnił od zarzucanego mu wnioskiem o ukaranie czynu.

Od tego orzeczenia odwołanie złożył Zastępca Rzecznika Dyscyplinarnego, zaskarżając je w całości na niekorzyść r. pr. R. K. i wnosząc o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy Okręgowemu Sądowi Dyscyplinarnemu [...] do ponownego rozpoznania.

Odwołanie wniósł również pełnomocnik pokrzywdzonej M. P. – adw. Ł. C., który orzeczenie zaskarżył w całości na niekorzyść obwinionego R. K. oraz wniósł o uchylenie zaskarżonego orzeczenia w całości i przekazanie Wyższemu Sądowi Dyscyplinarnemu Krajowej Izby Radców Prawnych w Warszawie do ponownego rozpoznania.

Po rozpoznaniu odwołań Wyższy Sąd Dyscyplinarny Krajowej Izby Radców Prawnych w Warszawie, orzeczeniem z 13 lipca 2023 r., sygn. akt [...], uchylił zaskarżone orzeczenie w całości i przekazał sprawę Okręgowemu Sądowi Dyscyplinarnemu Okręgowej Izby Radców Prawnych [...] do ponownego rozpoznania. Kosztami postępowania obciążył Okręgową Izbę Radców Prawnych.

Adwokat M. S. – obrońca obwinionego radcy prawnego P. K., złożył skargę na orzeczenie Wyższego Sądu Dyscyplinarnego Krajowej Izby Radców Prawnych w Warszawie z 13 lipca 2023 r., sygn. akt [...]. Wskazał w niej, że skarży orzeczenie w całości, na korzyść obwinionego radcy prawnego R. K.

Zaskarżonemu orzeczeniu zarzucił obrazę przepisów postępowania tj.:

1. art. 437 § 2 k.p.k. w zw. z art. art. 454 § 1 k.p.k. w zw. z art 7 k.p.k. w zw. z art. 410 k.p.k. w zw. z art. 74¹ ustawy o radcach prawnych poprzez przyjęcie, że Okręgowy Sąd Dyscyplinarny Okręgowej Izby Radców Prawnych [...] popełnił błąd

w ustalaniach faktycznych polegający na przyjęciu, iż obwiniony nie popełnił zarzucanego mu czynu, ponieważ ocena zachowania obwinionego powinna skupić się jedynie na fakcie, iż wyroku tego nie przestrzega, w sytuacji gdy ocena OSD w tym zakresie jest prawidłowa, ponieważ wola wykonania prawomocnego orzeczenia nie leży tylko i wyłącznie po stronie obwinionego, ale również po stronie dzieci, które to nie są małoletnie i posiadają ograniczoną zdolność do czynności prawnych, a poza tym do przypisania odpowiedzialności karnej potrzebne jest również przypisanie winy co zostało pominięte przez Wyższy Sąd Dyscyplinarny, w konsekwencji czego doszło do uchylenia wyroku OSD w sytuacji gdy brak było ku temu podstaw;

2. art. 437 § 2 k.p.k. w zw. z art. 454 § 1 k.p.k. w zw. z art. 167 k.p.k. w zw. z art. 410 k.p.k. w zw. z art. 74¹ ustawy o radcach prawnych, poprzez pominięcie dowodów z:

a. opinii z 14 października 2022 r. wydanej przez Zespół Sądowych Specjalistów;

b. postanowienia z 23 listopada 2022 r. Sądu Rejonowego w G. sygn. [...] w sytuacji, gdy z dowodowych tych wynika wprost, że matka stosowała przemoc fizyczną i psychiczną wobec dzieci, że dzieci nie chciały mieszkać z matką, że obwiniony podjął prawne próby zmiany prawomocnego orzeczenia, że dwie niezależne od siebie instytucje przyznały, że lepiej będzie dla dzieci jak będą mieszkać z obwinionym, zatem są to fakty niezwykle istotne z uwagi na art. 53 k.k. jak i w ocenie popełnia bądź nie, zarzucanego obwinionemu czynu, lub przypisania mu winy, a w wyniku pominięcia tych faktów doszło do uchylenia wyroku OSD w sytuacji, gdy brak było ku temu podstaw;

3. art. 437 § 2 w zw. z art. 454 k.p.k. w zw. z art. 74¹ ustawy o radcach prawnych w zw. z art. 26 k.k., poprzez jego niezastosowanie w sytuacji, w której ze zgromadzonego materiału dowodnego jednoznacznie wynika, iż respektowanie prawomocnego orzeczenia sądów powszechnych przez obwinionego wiązałoby się z użyciem przemocy względem dzieci, a dodatkowo narażało je na przemoc fizyczną i psychiczną ze strony matki. W konsekwencji czego doszło do uchylenia wyroku OSD w sytuacji, gdy brak było ku temu podstaw.

Podnosząc te zarzuty obrońca r. pr. R. K. wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Wyższemu Sądowi Dyscyplinarnemu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzuty skargi nie uzasadniają jej wniosku.

W orzecnictwie Sądu Najwyższego wyrażono pogląd, że przepisy rozdziału 55a k.p.k. o skardze na wyrok sądu odwoławczego uchylający wyrok sądu pierwszej instancji i przekazujący sprawę do ponownego rozpoznania znajdują odpowiednie zastosowanie (art. 74¹ pkt 1 u.r.p.) w postępowaniu dyscyplinarnym uregulowanym przepisami u.r.p., a wniesioną skargę rozpoznaje Sąd Najwyższy (por. uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 14 września 2017 r., sygn. akt I KZP 9/17, OSNKW 2017, z. 10, poz. 59).

Powszechnie przyjmuje się, że zakres kontroli wyroku sądu odwoławczego, do którego umocowany jest Sąd Najwyższy w wyniku skargi na wyrok uchylający, wniesionej w trybie art. 539a k.p.k., ogranicza się do zbadania, czy stwierdzone przez sąd odwoławczy uchybienie daje podstawę do wydania orzeczenia kasatoryjnego (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 2 grudnia 2020 r., sygn. akt II KS 16/20, LEX nr 3093484). Sąd Najwyższy rozpoznając skargę na wyrok sądu odwoławczego weryfikuje zatem, czy w danej sytuacji procesowej, sąd drugiej instancji mógł uchylić wyrok sądu pierwszej instancji i czy nie naruszało to treści art. 437 k.p.k. lub też czy przy wydaniu tego orzeczenia kasatoryjnego nie wystąpiła bezwzględna przyczyna odwoławcza z art. 439 § 1 k.p.k.

Sąd odwoławczy zobowiązany jest do wskazania, która z okoliczności wymienionych w art. 437 § 2 zdanie 2 k.p.k. stanowiła in concreto podstawę uchylenia wyroku sądu pierwszej instancji oraz przedstawić argumenty, które doprowadziły go do takiego wniosku (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z 6 lutego 2019 roku, sygn. akt IV KS 3/19, LEX nr 2616241).

Treść uzasadnienia orzeczenia Wyższego Sądu Dyscyplinarnego uprawnia stwierdzenie, że podstawą uchylenia orzeczenia i przekazania sprawy Okręgowemu Sądowi Dyscyplinarnemu do ponownego rozpoznania nie była bezwzględna podstawa uchylenia orzeczenia z art. 439 § 1 k.p.k., ani konieczność

przeprowadzenia na nowo przewodu w całości, a tylko sytuacja z art. 454 k.p.k. w zw. z art. 437 § 2 zdanie drugie k.p.k.

Wyższy Sąd Dyscyplinarny (dalej: WSD) wprost wskazał, iż za własne przyjmuje stanowisko wyrażone w zdaniu odrębnym a także, że rację ma Zastępca Rzecznika Dyscyplinarnego sprzeciwiając się stawianej przez Okręgowy Sąd Dyscyplinarny (dalej: OSD) tezie, że nie doszło do popełnienia deliktu dyscyplinarnego.

WSD wprost stwierdził, że prawidłowa analiza materiału dowodowego sprawy prowadzi do wniosku, że działania obwinionego zawarte w opisie zarzucanego czynu wypełniały znamiona przewinienia dyscyplinarnego.

WSD odwołał się do prawa materialnego – art. 64 ust. 1 ustawy o radcach prawnych w zw. z art. 11 KERP, przy czym uznał, że doszło do popełnienia przez OSD kluczowego błędu w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, mającego wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia – polegającego na przyjęciu, iż obwiniony nie popełnił zarzucanego mu czynu, podczas gdy prawidłowa analiza materiału dowodowego sprawy prowadzi do wniosku, że obwiniony zarzucany mu czyn popełnił, zaś jego działania zawarte w opisie zarzucanego czynu wypełniły znamiona przewinienia dyscyplinarnego (...). Z materiału dowodowego sprawy jednoznacznie wynika, iż obwiniony popełnił zarzucany we wniosku o ukaranie czyn. Naruszenia skutkujące błędem w ustaleniach faktycznych miały wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia i z tej przyczyny na zasadzie art. 437 § 2 zdanie drugie k.p.k. w zw. z art. 454 § 1 k.p.k. w zw. z art. 74¹ pkt 1 ustawy o radcach prawnych konieczne było uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy OSD do ponownego rozpoznania. WSD dał wskazania OSD w zakresie dalszego postępowania.

Szczególna podstawa uchylenia orzeczenia OSD i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania nie pozwala na uwzględnienie skargi na wyrok WSD na podstawie art. 539a k.p.k. w zw. z 74¹ ustawy o radcach prawnych z następujących przyczyn.

Skarżący nie zarzuca uchybień z art. 439 § 1 k.p.k. Skarga może być wniesiona z powodu naruszenia art. 437 k.p.k. Skoro jednak orzeczenie WSD ma za podstawę art. 454 k.p.k., to nie można stwierdzić naruszenia art. 437 k.p.k.

Kognicja Sądu Najwyższego w tej sprawie nie może wykraczać poza określone (dopuszczalne) w ustawie granice procesowe skargi, a więc nie powinna wkraczać w zakres materialnej oceny zachowania obwinionego dokonanej przez WSD. O normie materialnoprawnej, która ma zastosowanie w sprawie decyduje suwerennie Sąd dyscyplinarny. Prawna formuła skargi na wyrok sądu odwoławczego z art. 539a k.p.k. nie pozwala Sądowi Najwyższemu na zastępowanie Wyższego Sądu Dyscyplinarnego w tej roli, gdyż art. 539a k.p.k. na to nie pozwala.

Należy zatem odróżnić kontrolną funkcję skargi na wyrok sądu odwoławczego, służącą eliminowaniu bezpodstawnych uchyień wyroków sądów pierwszej instancji i przekazywaniu spraw do ponownego rozpoznania, od przewidzianej w art. 437 k.p.k. szczególnej sytuacji z art. 454 k.p.k. Otóż w tej sprawie decyduje oparcie przez WSD orzeczenia wprost na art. 454 k.p.k.

Kontrola tej podstawy uchylenia orzeczenia OSD w trybie skargi z art. 539a k.p.k. nie jest uprawniona, gdyż WSD wprost wskazał na popełnienie czynu i możliwość ukarania obwinionego. Wówczas ocena procesowa jest ściśle związana z oceną materialną, której ze względu na samodzielność w dokonywaniu ustaleń faktycznych oraz suwerenność Sądu dyscyplinarnego w kwalifikacji materialnoprawnej czynu Sąd Najwyższy nie może podważyć, jako że nie dokonuje kontroli kasacyjnej kończącej sprawę orzeczenia sądu drugiej instancji, a tylko w ograniczonym zakresie (art. 539a § 3 k.p.k.) ocenia orzeczenie procesowe (kasatoryjne), które zakotwiczone jest w szczególnej normie z art. 454 k.p.k.

Dwie zasady podstawowe mają tu zatem znaczenie. Pierwsza, że sędziowie orzekają na podstawie ustawy i są niezawisli. Druga, to wynikająca z ustawy gwarancja rozpoznania sprawy w dwuinstancyjnym postępowaniu, co jest standardem w postępowaniu karnym, a także dyscyplinarnym, a która nie spełniałaby się, gdyby przyjąć normą przeciwną do wynikającej z art. 454 k.p.k., czyli że obwiniony mógłby być uznany za winnego przez wyższy sąd dyscyplinarny, mimo, że został uniewinniony w pierwszej instancji.

Innymi słowy nie są zasadne zarzuty skargi, gdyż oparte są na błędnym założeniu, że Sąd Najwyższy w trybie skargi z art. 539a k.p.k. może dokonywać kontroli oceny dowodów (art. 7 k.p.k.) oraz prawa materialnego, które łącznie zdecydowały o zastosowaniu przez WSD art. 454 § 1 k.p.k., skoro sąd

dyscyplinarny w dwuinstancyjnym postępowaniu samodzielnie ustala stan faktyczny i suwerennie kwalifikuje czyn na gruncie prawa materialnego. Ocena ta odnosi się również do zarzutów pominięcia dowodów - art. 167 k.p.k. i niezastosowania art. 26 k.k., albowiem Sąd Najwyższy w tym wypadku nie zastępuje sądu dyscyplinarnego. Odróżnić należy zatem funkcję i wąski zakres procesowy szczególnej skargi z art. 539a k.p.k. od kasacji z art. 62² ustawy o radcach prawnych.

Mając na uwadze powyższe względy, Sąd Najwyższy rozstrzygnął jak w postanowieniu.

[M. T.]

[ms]